

Inleiding

In deze samenkomst, die staat in het teken van 'leven en dood', wilden wij stilstaan bij het mysterie van het leven en de dood. De dood heeft op 14 december 2007 één van onze trouwe vrienden van onze bijeenkomsten van ons weggenomen. Dat was geheel onverwacht, door een ernstig en noodlottig ongeval. Peter van der Laan is in de leeftijd van 53 jaar van ons heengegaan en wij zijn allen getuige geweest van zijn begrafenis. Wat wij voor ogen zagen nl. de begrafenis van Peter, vat de Bijbel in een enkele zin samen als zijnde de 'weg der ganse aarde'. Zie:

Jozua 23:14 En ziet, ik ga heden in den weg der ganse aarde;

De 'weg der ganse aarde' is de weg die wij allemaal -hoofd voor hoofd- bewandelen en aflopen. Het is de door de oude christenen genoemde 'kruisweg' van geboorte, leven en sterven, en tenslotte het afdalen in het dodenrijk. Wij weten het allemaal wel dat we sterfelijk zijn. Evenwel lijkt de dood zo onwezenlijk, zo tegenstrijdig aan het leven. De voorbeelden zijn er dagelijks, en er gaat gaan dag voorbij of de rouwadvertenties vullen een deel van de kranten. Echter, wanneer de dood plotseling toeslaat en een geliefde in de kracht van zijn leven wegneemt, staan wij verbijsterd te kijken en rijzen er vele vragen in ons op. Je kunt je afvragen waar de engelen, die ons volgens psalm 91 op al onze wegen

bewaren, op dat moment waren. Wij komen er echter niet uit met onze vragen en gedachten. Het is een uitgemaakte en onbetwiste zekerheid dat wij allen zullen sterven, hoe dan ook. Het heengaan van één onzer geeft ons veel verdriet en laat een groot gemis. Het laat ook iets na, vooral wanneer het rechtvaardige personen waren. Wij kunnen hen niet missen, daar wij gezelschapsmensen zijn, die op elkaar zijn aangewezen. Eenzaam zijn is in veel gevallen moeilijk en zwaar, en ook niet de aangewezen weg.

Donkere zijde

De dood wordt voorgesteld als de donkere zijde van het leven, als zwart. Nu is het zo gelegen dat wij de sterren bij daglicht niet kunnen zien. De zon geeft ons het levenslicht en de warmte. Tijdens het licht der zon kunnen wij echter niet onze zusterplaneten en de talrijke sterren zien. Bij daglicht lijkt het als of wij samen met de zon en maan alleen in het grote universum zweven. Pas als het donker wordt ontwaren wij dat we niet alleen zijn. Bij nacht lijkt het dat onze blik verder en dieper het heelal in kan gaan dan overdag. Dat is niet waar, want de sterren zijn er overdag ook, maar zijn dan niet waarneembaar voor ons oog. De sterren zijn zwakke lichten en het licht der zon is veel sterker, zodat de hemel blauw lijkt te zijn. Onze blik gaat bij nacht niet verder dan bij daglicht.

Juist in de donkerste dagen laat JHWH ons zien dat er veel méér is dan wij vermoeden. In de donkerte van de eindtijd ziet Bileam een ster in Jakob opgaan, Numeri 24:17, en een scepter uit Israël voortkomen. Dat zou hij bij zonlicht niet hebben kunnen zien. Overdag moeten wij het maar 'geloven' dat er sterren zijn, maar 's nachts zie je ze met je eigen ogen. Alzo is ons levenslicht. In het licht van het leven zien wij niet wat ons allemaal omringt. Pas wanneer de donkerte invalt in ons leven, wanneer alles donker om ons heen wordt en wij bang zouden worden als de kleine kinderen voor de nacht, dán wijst JHWH ons op Zijn sterren. Abraham werd op de sterren gewezen, toen het donker voor zijn ogen werd, doordat hij geen zicht had op nageslacht.

In de duisternis laat JHWH ons zien dat wij niet alleen zijn. Er zijn zoveel toezeggingen van Zijn getrouwheid, ook in de nacht. Wij lezen in het boek Wijsheid, in hoofdstuk 9 er de volgende indrukwekkende regels van:

13 Want wie van de mensen kan de raad Gods kennen? Of wie kan bedenken wat God wil?

14 Want de overleggingen der sterfelijke mensen zijn vreesachtig, en onze bedenkingen zijn onzeker.

Sterrenbeeld Orion

15 Want het verderfelijk lichaam bezwaart de ziel, en de aardse tabernakel drukt terneder het bezorgde gemoed.

16 En nauwelijks maken wij na de dingen die op aarde zijn, en met moeite vinden wij hetgeen onder handen is; wie heeft dan nagespeurd hetgeen in de hemelen is?

17 En wie heeft uw raad gekend? tenzij dat gij wijsheid gegeven, en uw Heilige Geest gezonden hebt van de hoogste plaats.

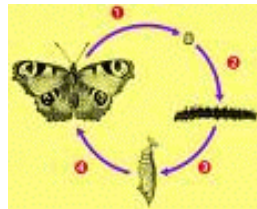
18 En zo zijn recht gemaakt de paden dergenen, die op aarde zijn, en de mensen hebben geleerd hetgeen u behagelijk is.

19 En door de wijsheid zijn zij behouden geworden.

Bij het samenstellen van deze lezing hebben wij onze oude brochures no.295 en 314 erop nagelezen en enige zaken ervan overgenomen. Het gaat daarin over het mysterie van het leven, waaraan het even grote en voor ons nog grotere mysterie verbonden zit van de dood.

Het mysterie

Een mysterie is een verborgenheid, iets dat in raadselen is gehuld. Het leven en sterven, het geboren worden en doodgaan, het ontkiemen van zaden, de wisseling van nacht en dag, het ontpoppen van de rups tot vlinder, etc., het zijn voor ons mensen allemaal mysteries. Hoewel we er in ons korte leven diverse malen mee geconfronteerd worden, is en blijft o.a. de dood voor ons een mysterie, een raadselachtig fenomeen. Wij negeren het dan ook veelal en spreken er liefst zo weinig mogelijk over, of we proberen de dood te ontlopen. Wát we ook proberen of doen, het baat niets, vroeg of laat meldt de dood zich aan, of hij slaat onverwachts toe. Dan eindigt dit leven. Doordat de dood een feit is waarmee we allen te maken hebben, is het zinvol er een onderwerp aan te wijden en onze gedachten erover te laten gaan, opdat we er ons des te beter op voorbereiden. De Bijbel maant er ons ook toe aan, zoals ook tot de koning Hizkia werd gezegd: *Bereidt Uw huis want gij zult sterven!* (Jesaja 38:1) Of de dood ook een zeker doel dient, zouden we ons kunnen afvragen, daar in de schepping toch niets doelloos kan zijn. Hoewel de dood voor de meeste mensen een vijand is, een afschuwelijk

monster, is het mogelijk om van die vijand een vriend te maken. Dat lijkt tegenstrijdig, maar laten we eens zien wat in de wereld al niet mogelijk is, en op welke wijze.

Eindigheid

De dood heeft te maken met onze eindigheid, met het tijdelijke leven. Wij mensen leven als in een vogelvlucht, als of we op de vlucht zijn voor de plaats waar we vandaan komen tot de plaats waar we naar toe gaan. Tijdens die 'vlucht' bestaat er géén ontsnappingsmogelijkheid meer. Het is een weg die tot het (aionische of eeuwige) leven leidt, of tot de (eeuwige) dood. Op die weg is nergens een vluchtweg te vinden, een zijpad ter ontsnapping is er gewoonweg niet. Dat leert ons de Schrift, en het is de harde werkelijkheid. Of de mens geen toekomst heeft en of deze toekomst tevoren geprogrammeerd zou zijn door iets wat men 'God' noemt, is voor velen de vraag. De dood is dan ook voor de meeste mensen vreeswekkend en angstaanjagend. Mede doordat de mens, wanneer deze gestorven is, naar het graf gaat en dan terugkeert via ontbinding tot de aarde waaruit hij gebouwd en gevoed werd. Wij ontbinden en vallen weer uit elkaar en worden alsdan van de wormen opgegeten, Job 19:26. Kan in die huiveringwekkende gang van zaken nog iets van geluk liggen? Kan de dood een positief doel hebben, of is het slechts een strafmaatregel? Het schijnt de meeste mensen toe dat de dood ons in generlei opzicht tot enig heil kan dienen. De doden zullen Jahweh niet prijzen, maar de levenden, zie Jesaja 39:19, *De levende, de levende, die zal U loven, gelijk ik heden doe.*

Hoe dan ook, de dood is en blijft een heel reëel feit. Of de dood nu een kwaad is dat Jahweh over ons toelaat, of dat de dood een soort bestemming is, is voor velen nog een vraag, die ons tot nadenken stemt. Zo te zien behoort de dood dan ook niet tot het goede dat onze Schepper met ons voorhad, maar is het meer een kwade straf op onze ongehoorzaamheid. De dood druist dan ook tegen onze natuur en levensverwachting in. Ze is een noodgedwongen gevolg van onze

confrontatie met onze Schepper. De dood confronteert ons met een Hogere Macht, waaraan geen ontkomen is. Hieruit blijkt onze onmacht en nietigheid. Evenwel is zelfs in de dood Jahweh er voor Zijn volk, als voorwerp van trouw en liefde. Wij kunnen ons maar slecht indenken waarvoor de dood goed zou zijn, dat de dood

Oorlogsbegraafplaats

e n i g p o s i t i e f d o e l z o u d i e n e n . Vandaar de vrees voor de dood, voor het ongewisse, voor het niet meer er zijn. Zou er dan geen enkele hoop zijn op leven na de dood? Immers ja, Jahweh is niet een God der doden, maar der levenden. In Christus leven de gelovigen voor Hem, want wie in Hem waarachtig gelooft, heeft eeuwig leven, zie Johannes 3:36, 5:24, 6:47,54.

Jahweh had voor ons géén andere oplossing, om ons van sterfelijk onsterfelijk te maken, dan door de dood heen. Het vergankelijke is eerst, en dat is maar goed ook. Wij zijn in het tijdelijke eindig. Hiervan is bevrijding noodzakelijk, om tot altoosdurend leven te mogen komen. In die zin is de dood géén gericht, geen oordeel, maar een overstap of overgang naar een nieuwe situatie. Alle mensen, ook Adam en Eva, zouden de normale natuurlijke dood sterven, niet als straf, maar als overgang van de ene situatie tot de andere. Het sterven behoort in die zin tot de scheppingsorde, waarvoor géén vrees hoeft te bestaan.

Alles is begrensd, alleen Elohim is onbegrensd. Hij alleen bezit onsterfelijkheid, 1Timoteus 6. Om Hem gelijk te worden, in de zin van altoosdurend leven, is het noodzakelijk de ontwikkelingsfasen te doorlopen die daartoe gezet zijn. Om met Hem samen te mogen verkeren, wat het einddoel is van een menselijk leven, is het nodig dat wij sterven en ons aardse lichaam afleggen, daar dit lichaam eindig is geschapen. Wij leven in een ontwikkelingsfase. De natuur waarin wij leven is eindig. Mensen, beesten, planten en bomen, ze zijn allen eindig. Een beest of

plant is niet sterfelijk geworden nadat Eva en Adam zondigden. Door de zonde is er echter sprake van een tegen-natuurlijk sterven, van een dood die als straf voltrokken wordt. De geestelijke dood kwam in handen van satan, die er de tijdelijke machthebber van werd, Hebreeën 2:14. Dat is niet slechts de natuurlijke dood, maar de geestelijke en tweede dood, dus de totale dood.

Wij dienen onderscheid te maken inzake de dood, en wel

1. Dat er een **natuurlijke** dood is (dat wordt wel de eerste dood genoemd)
2. Dat er een **geestelijke** dood of verblindheid is
3. Dat er een **altoosdurende** dood is, de tweede dood
4. Dat er een dood is in **figuurlijke** zin.

Wij zijn sterfelijk. Wie de jaren van het 'in-de-kracht-van-zijn-leven' overleeft, begint met aftakeling. Evenwel leven wij mensen alsof we onsterfelijk zijn. De dood brengt ons veelal uit balans. Onsterfelijkheid is echter aan de huidige natuur vreemd, daar alles eindig is. De natuur is vergankelijk, veelsoortig

e n v o o r b i j g a a n d . Onsterfelijkheid is niet een product van onze i n b e e l d i n g . Een onveranderlijke toestand is gezien de voortdurende verandering van het a a r d s e e e n onmogelijkheid, naar het ons toeschijnt. In alles zit ontwikkeling, waarbij een eindeloze toestand van

Begrafenisstoef prins Hendrik

onveranderlijkheid onmogelijk lijkt te zijn. Iets dat zich ontwikkelt is noodzakelijk niet onsterfelijk. Een statische onsterfelijkheid zoals wij deze ons in denken blijkt niet te kunnen in de huidige natuurlijke wereldorde. Onsterfelijk houdt in dat men altoosdurend bestaat en bestond, anders is het geen échte onsterfelijkheid. Iets dat niet kan

sterven is nog niet geboren. Wanneer de mens een onsterfelijke ziel zou bezitten, wat niet kan, kan deze nooit in het verleden zijn geboren, noch in het heden, want daarmee zou deze juist sterfelijk zijn.

Onsterfelijkheid behoort alleen aan Elohim, zie 1Timotheus 6.

Alles wat geschapen is heeft een tijdelijk en voorbijgaand karakter. De eigenlijke tijd is Jahweh's onsterfelijkheid, en deze behoort niet tot de geschapen tijd. Wij dienen in het licht van de Bijbel te stellen dat door de zonde de structuur van heel het geschapene niet is aangetast, maar dat slechts de verhouding van de mens tot Elohim is gewijzigd, en dat onder de gevolgen van de zonden de ganze schepping gebukt gaat, Romeinen 8.

De mens mocht niet eten van de boom des levens en werd uit de hof verdreven. Wanneer de mens gehoorzaamd had, had hij wel daarvan mogen eten. Een plant was niet onsterfelijk, ook een dier niet, en ook de mens niet, zelfs niet vóór de zondeval. De vergankelijkheid was er reeds, met de mogelijkheid tot onvergankelijkheid te komen via gehoorzaamheid. Van dat onvergankelijke kunnen we ons maar slecht een voorstelling maken, gezien wij in een dynamische wereld leven. Wij hebben dus steeds goed na te gaan over welke dood er

gesproken wordt wanneer wij over de dood lezen. In het NT wordt de (geestelijke en altoosdurende) dood veelal voorgesteld als een tegennatuurlijke gang in het leven, als schrikwekkend. Die dood wordt als een meedogenloze vijand voorgesteld, Romeinen 5:2, 6:23, Johannes 11:38. De macht van deze vijand moet worden gebroken. Wij dienen dan wel goed te beseffen om welke dood het gaat.

In het Hebreeuws is dood mawet, in het Grieks thanatos. De Grieken (Plato) zien de dood als een scheiding van de ziel van het lichaam. De Bijbel daarentegen ziet de dood als een verlies van de levenskracht, waarna de dode naar de sheool gaat, naar het rijk der schaduwen, Psalm 49:15, Jesaja 14:9.

Onsterfelijkheid zou de mens verspeeld hebben, Genesis 2:17, 3:3, waardoor hij moet terugkeren tot zijn aarde, Psalm 146:4, Prediker 12:1-7. Wanneer oudere mensen sterven, die uitgeleefd zijn zoals wij dat noemen, wordt dat voor acceptabel gehouden. Een vroegtijdige dood vinden wij veelal onacceptabel, Psalm 102:24, Jesaja 38:10.

De dood maakt een definitieve scheiding en is als een soort catastrofale straf, die de zin van ons leven in twijfel trekt, Psalm 88:7, Job 17:13-16. De dood is als een onverzadigbaar monster, 1Samuel 5:14, Spr. 27:10.

In het boek Wijsheid van Salomo staat het volgende:

Hoofdstuk 1:12 *Zoek de dood niet door een verkeerde levensweg, en lok rampen niet uit door de werken van jullie handen. Vers 13. Want Elohim heeft de dood niet gemaakt, en Hij verheugt Zich niet over de ondergang der levende.*

Hoofdstuk 2:23 *Elohim heeft de Adamiet geschapen voor onsterfelijkheid en heeft hem gemaakt als beeld van Zijn eigen wezen. Vers 13. Maar door naijver van de duivel is de (geestelijke en altoosdurende) dood in de wereld gekomen, en zij die hem toebehoren zullen hem zoeken.*

Toekomstig leven

Het toekomstige leven kan niet wetenschappelijk worden bewezen, daar wij alleen kennis hebben van onszelf door innerlijke ervaring. Alle ervaring wordt alleen verkregen wanneer deze berust op de levenswerkelijkheid. Wij hebben geen ervaring betreffende het leven na de dood. De dood is een biologische noodzakelijkheid, de wisseling der generaties. Wij mensen brengen cultuur voort, en dat schijnt de bestemming te zijn van ons mensen, waar de wisseling der geslachten toe nodig is. De bestemming van ons mensen schijnt van geboorte, leven en dood, duidelijk in elkaar over te lopen. Dank zij de dood kan elke nieuwe generatie met nieuwe kracht beginnen. De dood is niet slechts een beëindiging van het biologisch leven, maar is ook een beëindiging van het culturele/sociologische leven. Wij mensen kunnen het leven en de dood niet bepalen, zij bepalen ons!

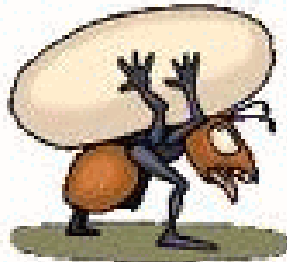
Volgens prof.dr. G. van der Leeuw (en anderen met hem) ontbreken bij de oude Israëlieten de voorstellingen aangaande een eeuwig leven bijna

geheel. Wij lezen dan ook dat zij 'verzameld werden tot hun vaderen'. In oud Egypte geloofde men wél in een eeuwig leven en een nieuw leven na de dood. Men legde de stervende op zijn rechter zijde, omdat hij zich daarop tot nieuw leven moest verheffen. Men diende de stervende een heilig sacrament toe. Ook de begrafenis was vol riten, die de voortzetting van het leven moesten garanderen.

Doodsnoodzaak

Wij kennen allen het gezegde, dat de één z'n dood, de ander z'n brood is. Dat gaat in de praktijk dikwijls op. Een supermarktketen slokt alle kleine bedrijfjes op, en hun dood is het brood van de supermarktketen. Dat is de harde werkelijkheid van een maatschappij waarin onze medemensen bijna geheel vijandig en parasiterend staan tegenover het individu en de kleine man. Kinderen ondervinden dat reeds vroeg, door het geplaag en de ruzie met vriendjes. Het blijkt dat de mens, dat wij, het geheel alleen moeten doen in het leven. Wij zouden ons wel graag omringd zien door talloze intieme vrienden en vriendinnen, maar dat schijnt gewoonweg nog niet te kunnen in deze tijd. Evenwel kunnen wij in dit leven niet zonder relaties, vrienden en kennissen, maar het blijft overwegend oppervlakkig. De ware warmte en liefde die wij zoeken, met erkenning en toegenegenheid is nagenoeg niet te vinden en vroeg of laat stelt het ons teleur.

Het is een bekend gegeven dat grote bosmieren in de binnenlanden zich een weg door het oerwoud banen en daarbij niets ontzien. Ontmoeten zij op hun weg een water dan storten de eerste mieren zich erin en verdrinken. Hun lijken stapelen zich op, tot er zich een dam vormt waarover de achter komende mieren heen kunnen lopen, om op die wijze hun weg voort te zetten. De voorste mieren die zich als kamikaze in de dood storten hebben blijkbaar geen gevoel van zelfovergave, waardoor zij zich zouden opofferen voor de anderen. Hun dood schijnt niet uit edele motieven voort te komen. Het gaat hen puur uit eigenbelang of blind egoïsme. Daardoor zijn ze blind voor alle gevaren. Ze zijn in hun zelfzucht niet te remmen, noch te temmen. Toch lijkt hun sterven

Zo sterk als een bosmier

voordeel te brengen voor de anderen die over hun soortgenoten heen lopen om hun weg te vervolgen. Zij gaan letterlijk over de lijken van hun soortgenoten, zonder enig gevoel. Wat is de les hieruit? Het egoïsme van de voorste mieren zorgt er wel voor dat de anderen kunnen overleven als groep. Op gelijke wijze zien we het onder ons mensen, dat de meerderheid de weg bewandelt van blind egoïsme, waardoor men in werkelijkheid zichzelf vernietigt. Dit opent echter wel de weg voor anderen ná hen om te overleven. Wij zijn er blind voor dat ons egoïsme het grote doel dient dat onze soort in leven blijft en overleeft. Wij denken dat ons egoïsme óns bevoordeelt, maar dat is zelfbedrog.

Professor v.d. Stok van de Vrij Katholieke kerk ziet de dood als een scheppend gebeuren, waardoor JHWH de oogst van de mensenlevens binnenhaalt. Verschillende mensen die bijna dood zijn geweest vertellen dat ze hun hele levensloop als in een flits voor zich zagen. Dat schijnt een eerste fase te zijn in het sterven. Wij weten echter bitter weinig over de dood. Alles wat we er over weten kunnen berust op conclusies van onze gewaarwordingen. De rest wat wij erover weten, en of menen te weten, berust meest op bijgeloof. Wat we definitief weten van de dood is, dat niemand overgeslagen wordt. En ook, dat de mens veel te weinig erbij stil staat dat hij zelf ook eens zal doodgaan. De meeste mensen vinden het wellicht ook niet zo belangrijk wat er met hen ná hun dood gebeurt. Men zou toch wel heel opgewonden en geïntrigeerd moeten raken over een zaak waar we allemaal mee te maken krijgen, maar waarvan we toch niet goed weten wat het is en inhoudt. De dood is immers verweven met het leven, het is de afbraak ervan, de keerzijde. Bij onze geboorte worden wij geholpen. Wij komen ter wereld en andere handen helpen ons. Sterven overvalt of overkomt ons helemaal alleen, hoewel handen van anderen ons wel kunnen begeleiden.

Indien de dood één van de meest natuurlijke zaken is, waarom is deze dan onze vijand? Waarom hebben wij de dood zoveel als mogelijk verbannen uit ons dagelijkse leven? Wel is het opmerkelijk dat de dood de laatste jaren meer aandacht krijgt, meer in de publieke belangstelling staat. Men spreekt nu meer dan eerder over stervensbegeleiding, rouwverwerking. Er verschijnen zelfs boeken over de dood en het

stervensproces. Is dat niet eng en morbide? Nee, het geboren worden is niet veel anders dan het sterven. Wij hebben ons er niet tegen te verzetten. Trouwens, dat kan ook niet, goed bezien. Wanneer geboorte en dood gezien worden als onderdelen van het creatieve scheppingsproces, is geboorte het begin van ons aanzijn, en kan de tijdelijke dood niet ons absolute einde zijn. De tijdelijke dood behoort bij het leven. Het leven en het geboren worden is te zien als het aanschouwen van het levenslicht. Bij de geboorte komt de vreugde, bij de dood komt het verdriet. Verdriet komt voort uit liefde, want wanneer men iemand niet liefheeft, zal men ook niet treuren om diens dood.

Technologisch zijn we in onze eeuw vergevorderd, terwijl wij filosofisch en theologisch nog erg middeleeuws denken en doen. Binnen 50 jaar denken biologen de cel-veroudering eenvoudig te kunnen stoppen, waardoor onsterfelijkheid werkelijkheid wordt. Op die wijze zou de lichamelijke dood door de wetenschap weggenomen worden. Het leven is echter niet van de dood te genezen, en de wetenschap zal zover niet kunnen raken om het stoffelijke van het vergankelijke te ontdoen. Dat alleen is aan Jahweh voorbehouden.

Het sterven behoort tot onze laatste levensfase in het vergankelijke, en die fase is ook de moeite waard om te beleven. Deze laatste levensfase is dankzij de medische wetenschap in onze tijd weliswaar zeer gecompliceerd geworden, maar niettemin de moeite waard, daar héél ons leven in Zijn hand is. Bij Jahweh zijn uitkomsten tégen de dood. Psalm 68.

Het eerste begin van ons leven vangt aan als onze navelstreng wordt doorgesneden, dat is ons zelfstandig bestaan. Dat begin is reeds het begin van ons einde. De huidige werkelijkheid is: Mens- worden is sterven, en volwassen- worden is groeien naar de dood. Alle rijping in de natuur is volgens biologen verval, ook ons leven als zich dat rijpt. Het leven is niet omkeerbaar. Wij krijgen het éénmaal, kort of langer. Een inhaalslag is onmogelijk, opnieuw beginnen is er niet bij. Geboorte en sterven zijn in ons leven geweldig grote en belangrijke gebeurtenissen. In de oude culturen wilde men via rituelen van deze grote gebeurtenissen daden maken. Men trachtte

van het leven en van de dood iets ánders te maken, iets aanvaardbaars. Wij zijn ook nu nog bezig van het leven en van de dood iets anders te maken dan het in werkelijkheid is. Cultuur is een poging om over de grens van de tijdelijkheid heen te komen, om van het tijdelijk leven een eeuwig leven te maken. Dat lukt niet. Wij ontdekken allen in het leven dat er de dood is. Kinderen worden er al jong mee geconfronteerd. Dat is iets wat moeilijk te verwerken is. Gelukkig als wij in de dood ook het leven nog kunnen ontdekken. Jahweh's

bedoeling met ons was anders. Hij wilde ons laten eten van de Boom des Levens, om uit de dood over te gaan in het leven, voor altijd.

Het christendom heeft het nuchtere besef van de oude Israëlieten aangaande het leven en sterven, ingeruild voor de Platonische onsterfelijkheid der ziel. In Israël leefde de gehele mens en stierf ook de gehele mens, restloos. In het christendom begon de mens als dualiteit te leven, met een lichamelijk leven en een zielenleven. Bij de dood stierf dan het lichaam en de ziel zou voort blijven leven.

Levensvragen

Wij mensen leven met vele vragen. Een moeilijke vraag is waar wij vandaan komen én waarheen het leven en de dood ons voert. Dat de tijdelijke dood het totale eindpunt zou zijn van ons leven, wordt slechts door weinigen aangenomen. Toch kan de dood maar moeilijk geplaatst worden in ons denken. Wij zijn ons bewust, wij weten dat we leven, en we weten ook dat we zullen sterven, hoewel dat laatste zo onwezenlijk lijkt. De dieren weten niet bewust van het sterven af. Daarop zijn mensen soms jaloers. Vreemd eigenlijk dat wij mensen weten dat we sterven zullen, daar dit weten juist zo vele vragen oproept. Velen vragen zich dan ook af of dit leven geen droom is, en dat de dood ons over doet gaan in de werkelijkheid. De Genestet dichtte de volgende regel: *"In raadselen wandelt de mens op aard!"* Wie zoiets schrijft, is in ieder geval aan het nadenken. Heel veel mensen denken niet eens na over hun leven en sterven. Zij leven in een roes. Soms als ze zien dat ze stervende zijn,

vragen ze zich af waarvoor ze hebben geleefd. Het leven is inderdaad vol raadselen. Wij menen de dingen te zien zoals ze werkelijk zijn, en wat we zien geeft ons de zekerheid van het aanzijn. Er zijn evenwel nog zo heel veel levensbelangrijke dingen die we niet zien. Gedachten, haat, liefde, leven, gassen, elektriciteit, etc. ze zijn voor ons oog onzichtbaar, maar wel heel werkelijk. Wij zien het voor onze ogen dat de huidige mensheid onderweg is naar een geweldige chaos, naar de rand van zelfvernietiging. Helaas weten wij met z'n allen geen oplossing om dat te voorkomen. Wij willen blijkaar ook geen echte duurzame vrede, gezien de vele conflicten op aarde. Evenwel is het leven zinvol en heeft alles een bestaansreden. Bestaan is immers dienen. Wij zijn dienende wezens. Wij menen echter in ons egoïsme dat we slechts onszelf dienen. Nee, wij dienen juist elkaar, ook al is het onbewust. Het bestaan van ons mensen is zo ingericht, dat de één de ander draagt. De wet van wederkerig dienen is de grondwet van het wereldbestaan, ook al wordt deze wet met voeten getreden.

Levensverwachting

Zie Jesaja 38. Hizkia was ziek, tot stervens toe, maar ging bidden in grote nood en verkreeg 15 jaren erbij. Hizkia dacht dat hij in het midden van zijn jaren naar de poorten van het graf moest gaan, en beroofd zou worden van de rest van zijn jaren. *'De doden kunnen Jahweh niet prijzen, de levende, zoals ik, Hizkia, heden doe'*. De levensverwachting van een mens is slechts kort, 70 jaren als we sterk zijn, 80 als we zeer sterk zijn, en uiterst 120 jaren. In de dood zijn alle mensen gelijk. Naakt zijn we uit onze moeder voortgekomen, en naakt zullen wij sterven. Job 1:21.

Egyptische stele

Jozef, en ook de oude aartsvaders, zeiden verzameld te worden tot hun volkeren, zoals we lezen in Genesis 48:21, 49:33, 50:24. Daarmee wilden zij aangeven dat de dood geen definitieve scheiding maakte tussen hen en het volk. De eenheid van de gestorvene met het levende volk bleef onverbrekkelijk bestaan, zelfs in en na de dood. De oude Egyptenaren

dachten dat een gestorvene naar het dodenrijk van de zonnegod ging in het Westen, dat men Amenti noemde. Op het graf plaatste men een steen, een stele. Een liggende steen symboliseerde het dood-zijn, en de opgerichte steen symboliseerde het levend-zijn. Stele is hetzelfde woord voor het Hebreeuwse nefes, dat ziel betekent. De dode dacht men voort te zien leven in de opgerichte stele. Vandaar is in deze opvatting het graf niet de plaats van de dood, maar van het leven. De stele gaf men de vorm van een boog-poort, als symbool van verrijzenis uit de dood, zoals de zon als uit de dood aan de horizon verrees.

Levensles

Wij dienen van Jesjoea -zoals Hij wordt omschreven- te leren dat Hij zachtmoedig was en nederig van hart. De zachtmoedigheid is de kracht van het innerlijk evenwicht, dat evenwichtige personen maakt. Die kracht ontstaat na en tijdens de bewustwording van het doel van het leven, na aan onszelf te zijn gestorven. Zachtmoedigheid is geen slappe levenshouding, zodat we over ons heen laten lopen. Wel maakt het dat we geen vechters voor onszelf worden. Dat maakt ons sterker dan geweldpleging. Gestorven te zijn aan al onze driften en eigen slechte hoedanigheden is een proces. De hoogmoed, eerezucht, jaloezie, nijd, etc. krijgen een knak en er is een blijvend gevoel van onbehagen over zichzelf. Alleen wanneer wij een Gezalfde (Christos) worden is er de volheid. Slechts door de bezieling van JHWH komen wij in evenwicht en ontstaat ware zachtmoedigheid. Dat is de moed om anderen te respecteren, om broeders en zusters in JHWH lief te hebben, om niet meer te oordelen, om geen geweld te plegen en geen wrok te koesteren. Dan kunnen we vergeven en liefhebben. Dan bezitten wij de sleutels tot de wereldvrede. Zachtmoedigheid is de hemelse gift, die komt na het aan zichzelf gestorven te zijn.

De mens, hoe hoog ook verheven boven alle schepselen, is evenwel de meest behoeftige van dat wat bestaat. De mens kon pas geschapen worden nadat alles gereed was, als een eindproduct. En toch zo behoeftig, dat hij alleen gezond kan blijven bij het eten van rein voedsel, bij het drinken van zuiver water en bij het inademen van schone lucht. Behoeftig aan warmte, onderdak, kleding, bescherming, beveiliging, medeleven en

liefde. Behoeftig aan wederzijds dienen. Behoeftig in het geboren worden en behoeftig in het sterven, dat anderen ons begraven zullen. Wij Adamieten, zijn als zonen van Elohim uit het licht geboren. Wij zijn wel gevallen zonen, die opgericht dienen te worden. Dat vallen is een procesmatig verval zoals we zagen, een stervende de totale dood sterven. Het opgericht worden is een opstanding, om een Christos (Gezalfde) te worden door het geloof, een binnentreden van het leven. Het woord restauratio (restaurant) betekent zoveel als oprichten. Stauros = paal, dus het oprichten van een paal. In een restaurant wordt de inwendige mens opgericht en gevoed. De oprichting tot een Christos (Gezalfde) is eens en volkomen wat betreft haar status, maar verloopt procesmatig in het leven van de gelovigen. Ons aardse leven mag dan wegsterven, de zin ervan blijft bestaan, gelijk een uitgesproken woord wegebt uit onze gedachtewereld, maar de zin ervan in ons achterlaat. Op die wijze heeft het leven zin en betekenis als schakel in het grote raderwerk van de schepping, en zeker in met ons als Zijn volk. Wat op het moment van plaatsvindt is moeilijk dood opent wel de poort. De schijn waarmee dit zal verdwijnen. De dood bedorven zintuiglijke weg naar de ware werkelijkheid.

het plan van Elohim Israël. het sterven precies te omschrijven. De naar de waarheid. aardse omvangen is, sluit al onze deuren en opent de

*Psalmen 90:12 **Leer ons also onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.***

Psalmen 39:4 Jahweh, maak mij bekend mijn einde, en welke de mate mijner dagen zij; dat ik weet, hoe vergankelijk ik zij.

Nagedachtenis

Peter is niet meer onder ons als levenden. Zijn leven had een doel, had betekenis. JHWH weet en kent ons zitten en staan, en in Zijn hand is leven en dood. Er is tijdens de begrafenisdienst door verschillende personen over Peter met lof gesproken, terecht. In de omgang was hij een beminlijke persoonlijkheid. Wij hebben hem in al de jaren dat wij hem kennen nooit uit zijn humeur gezien, ontstemd of boos. Hij was altijd vriendelijk, en straalde dat uit door zijn glimlach. Peter laat nog een vrij jong gezin achter, met Corry als zijn vrouw en vier kinderen. Zijn beide ouders overleefden hem, en ook zijn broer en twee zusters. Wij bidden hen allen veel sterkte en kracht toe van Jahweh. Peter heeft de 'weg der ganse aarde' afgelegd, is 'ingeslape'. Het sterven en dood-zijn wordt ook een 'slaap' genoemd, een rusten op de slaapstede, Jesaja 57:2. Wat daarna komt is voor ons nog ongekend, maar dat het iets overweldigends zal zijn, blijkt uit Psalm 31:19

O, hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen, die U vrezen; dat Gij gewrocht hebt voor degenen, die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der mensenkinderen! Hetgeen het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft dien, die Hem liefhebben.